

לא שנו בברייתא שאינו חוגג כל שבעה, ט-א אלא כשלא גמר [מפרש לה ואזיל].

אבל גמר, הרי זה חוזר ומקריב כל שבעה את הקרבנות שכבר הפריש ביום הראשון.⁽¹⁾ ומפרשין לה: מאי "גמר"?

אילימא גמר להקריב את כל קרבנותיו שהפריש.

אי אפשר לפרש כן.

כי אם כן, מאי מקריב כל שבעה, והרי כבר גמר את קרבנותיו?!

אלא הכי קאמר: לא שנו שאינו מקריב כל שבעה, אלא כשלא גמר [נגמר] היום קודם שהספיק להקריב את כל הקרבנות שהפריש.

אבל אם גמר היום קודם שהספיק להקריב את כולם, הרי זה חוזר ומקריב כל שבעה.

הרי למדנו מדברי רבי יוחנן עצמו, שהואיל ואין הוכחה שמתחילה היה בדעתו להקריב למחר, אלא יש לומר מתוך שנגמר היום לא הקריבין היום, הרי זה חוזר ומקריב כל שבעה את הקרבנות שהפריש ביום הראשון.

מתניתין:

מי שלא חג [לא הביא קרבן חגיגה] ביום טוב הראשון של חג, הרי זה חוגג את כל הרגל, שכולו ראוי לתשלומין, ואפילו יום טוב האחרון של חג [סוכות], אף שהוא רגל בפני עצמו [רש"י].⁽²⁾

אקריבינהו [הואיל ולא הקריבום ביום הראשון], שמע מינה — שיורי שיורינהו!

הוכיח סופו על תחילתו, שלכתחילה על דעת להקריבם בשני ימים הפרישן. ולכן אינו יכול להקריבם שוב ביום השני.

וחכי נמי מסתברא, שמודה רבי יוחנן בסתם, שיכול להקריבן בשני ימים.

דהא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: הפריש עשר בהמות לחגיגתו, והקריב חמש ביום טוב ראשון, הרי זה חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני.

ולכאורה הא קשיין דברי רבי יוחנן אהדדי [שהרי רבי יוחנן סותר דברי עצמו, שאמר לעיל אינו מקריב ביום אחר]?!]

אלא לאו, שמע מינה שיש לחלק בדברי רבי יוחנן: כאן בסתם, חוזר ומקריב, כאן במפרש, אינו חוזר ומקריב.

ומסקינן: אכן שמע מינה.

איתמר נמי כפי שאמרנו בדעת רבי יוחנן, שאם אין הוכחה שהיה לכתחילה בדעתו להקריבן בשני ימים, הרי זה יכול להקריבן בשני ימים.

דאמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן לפרש הברייתא [הנזכרת בעמוד זה אחר המשנה], ששינו: "אותו אתה חוגג, ואי אתה חוגג כל שבעה":

1. מכאן הוכיח הטורי אבן כפירוש רש"י, שפירש דברי רבי יוחנן לעיל משום כל תוסף ובכל ימי החג, ולא דוקא ביום טוב, ומשום שאין נדרים ונדבות קריבין ביום טוב, וכפשטות לשון המימרא.

שהרי אם לא כן, לא קשיין אהדדי דברי רבי

יוחנן, דלעיל מיירי רבי יוחנן ביום טוב ואסור משום שאין נדרים ונדבות קריבין ביום טוב, והכא מיירי בחול המועד.

2. רש"י בגמרא בד"ה מה לשביעי, כתב: שמיני עצרת חלוק משלפניו לענין פז"ר קש"ב,

גמרא: עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו. והיינו, שוב אין לו תשלומין.

ועל זה נאמר: "מעוות לא יוכל לתקון, וחסרון לא יוכל להמנות".⁽³⁾

רבי שמעון בן מנסייא אומר ומוסיף [מאירי]: איזהו מעוות שאינו יכול להתקן [איזו עבירה אינה נתקנת בתשובה]? זה הבא על הערוה, והוליד ממנה ממוזר, כיון שהביא פסולין בישראל, והם יהיו זכרון לעווננו, לפיכך אין עוונותיו נמחקים על ידי תשובה.⁽⁴⁾

שהרי אם תאמר בגונב וגוזל — אין אני קורא בו "לא יוכל לתקון", כי יכול הוא להחזירו, ויתקן עצמו מן החטא.

רבי שמעון בן יוחי אומר: אין קורין "מעוות" [מקולקל] אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ושוב נתעוות. ואי זה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

והוינן בה: מנחני מילי שאף יום טוב האחרון של חג ראוי הוא לתשלומין?

אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל מגזירה שוה הוא נלמד:

נאמר "עצרת" בשביעי של פסח [ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת], ונאמר "עצרת" בשמיני של חג [וביום השמיני עצרת תהיה לכם].

מה להלן — שביעי של פסח, שהוא חלק מן הרגל — ראוי הוא לתשלומין.

אף כאן — יום טוב האחרון של חג — ראוי הוא לתשלומין, אף שהוא רגל בפני עצמו.

ומבאר הגמרא: בהכרח שגזירה שוה זו היא מופנה [שתי המילים המלמדות את הגזירה שוה מותרות הן, כדי ללמוד

3. הקשה הטורי אבן: מאי "על זה נאמר"? והרי גם בכל שאר המצוות הקבוע להן זמן, אם עבר הזמן הוה ליה מעוות לא יוכל לתקון? וביאר, שבמצוה זו יש את שני חלקי הפסוק, גם "מעוות לא יוכל לתקון" וגם "וחסרון לא יוכל להמנות". ראה שם.

4. בתוספות ביארו החילוק בין זה שהוא חשוב למעוות לא יוכל לתקון מפני הממזר, לרוצח, שאינו בכלל הזה, אף שמחמתו אין הנרצח בעולם.

משום שהממזר חי, והוא נראה לעולם, ויש עדות חיה למעשיו, מה שאין כן רוצח שאין עדות חיה למעשיו.

ופירושו: פ' הוא פייס, שהיו עושין פייס בין הכהנים מי יקריב את הפר בשמיני עצרת, ואילו בפרי החג לא היה פייס; ד' הוא זמן, שמברכין בו שהחינו כאלו הוא רגל חדש; ר' הוא רגל, שאין יושבין בו בסוכה; ק' הוא קרבן, שאין קרבנותיו כסדר קרבנות החג; ש' הוא שירה, השיר שעל הקרבן אינו כסדר השיר של החג; ב' הוא ברכה, שמברכין בו את המלך, ויש אומרים שמזכירים "את יום השמיני" [לקמן יז וסוכה מח וברש"י].

ובמאירי כאן: ואפילו יום טוב האחרון של חג, רצה לומר, שמיני עצרת, שהוא יום טוב בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב, לענין זה מיהא יום טוב אחד הוא.

באמצעות ייתורם את הלימוד של גזירה שוה], ובכך היא גזירה שוה שאין משיבין עליה.⁽⁵⁾

דאי לאו מופנה, הרי איכא למיפרך על גזירה שוה זו: מה לשביעי של פסח, שכן אינו חלוק משלפניו [רגל אחד הוא עם הימים שלפניו], תאמר בשמיני של חג, שחלוק משלפניו [רגל בפני עצמו הוא], ויש לומר שאין משלימין בו.

לאיי, ואכן אפנויי מופנה!

מכדי, הרי מאי מה היא משמעות "עצרת" האמורה בשמיני עצרת? — עצור בעשיית מלאכה!

ואם כן, מיותרת המילה "עצרת" לדון אותה בגזירה שוה.

שהרי כבר כתיב בשניהם "לא תעשה מלאכה", ואם כן, "עצרת" דחזר וכתב רחמנא — למה לי?

אלא, שמע מינה: לאפנויי לגזירה שוה.

ותנא בברייתא מיייתי לה — מביא לימוד לתשלומין בשמיני עצרת — מהכא:

דתניא: כתיב בחג הסוכות: "אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים".

יכול יהא חוגג והולך כל שבעה [מקריב שבעה קרבנות חגיגה, בשבעת הימים]?

תלמוד לומר: וחגותם "אותו", דמשמע יום אחד בלבד [רש"י בפרשת אמור].

למדך: אותו בלבד אתה חוגג, ואי אתה חוגג כל שבעה.

אם כן, למה נאמר "וחגותם שבעה" — לתשלומין.

ומנין שאם לא חג ביום טוב הראשון של חג, שחוגג והולך לתשלומין את כל הרגל, ואף את יום טוב האחרון?

תלמוד לומר: "בחדש השביעי" תחוגו אותו, לרבות אף את יום טוב האחרון.

אי בחדש השביעי, יכול יהא חוגג והולך לתשלומין את כל החדש כולו?

תלמוד לומר: בחדש השביעי תחוגו "אותו".

אותו [תוך הרגל], אתה חוגג, ואי אתה חוגג חוצה לו.

ומאי תשלומין [כיצד הן התשלומין]?

רבי יוחנן אמר: כולן תשלומין לראשון.

5. כלל הוא: כל גזירה שוה שאינה מופנית משום צד אין למדין הימנה כלל. ואם היא מופנית מצד אחד [אחת המלים מיותרת], למדין הימנה, אלא שאם מצאנו עליה "תשובה"

ובגמרא מבואר, שאף מי שלא הוליד ממזר, אלא אסר אשה על בעלה, אף הוא בכלל מעוות לא יוכל לתקון. וכתב מהרש"א דלפי זה הוא הדין רוצח, ראה שם.

כלומר: אין חל עליו חיוב אלא ביום הראשון, ושאר הימים אינם אלא תשלומין לחובת היום הראשון.

ורבי אושעיא אמר: תשלומין זה לזה.

כלומר: אין ימי הרגל תשלומין ליום הראשון בלבד, אלא "תשלומין" הם לאותו יום שנתחייב בו. שאם נתחייב בראשון, הרי הימים שאחריו תשלומין לו, ואם לא נתחייב בראשון מחמת שהיה פטור, הרי זה מתחייב ביום שיסור פטורו ממנו. כי כל יום מימי הרגל הוא סיבה מחודשת לחיובו בחגיגה. ומשנתחייב, נעשו הימים שאחריו תשלומין לו, [רש"י].⁽⁶⁾

מאי בינייהו?

אמר רבי זירא: מי שהיה חיגר ביום ראשון ואינו חייב בקרבן חגיגה, ונתפשט ביום שני או ביום אחר ברגל, איכא בינייהו אם חייב בתשלומין:⁽⁷⁾

רבי יוחנן אמר: תשלומין לראשון, ולפיכך: כיון דלא חזי בראשון, הואיל ולא היה ראוי ביום הראשון לקרבן שהרי חגר היה ופטור ממנה, הרי זה לא חזי [לא נתחייב] אף בשני, שאין שייך תשלומין למה שלא נתחייב.

[חילוק, הפורך את הלימוד], משיבים עליה. אך אם היא מופנית משני צדדין למדין ממנה ואין משיבין. מאירי.

6. לשיטת רש"י, אין רבי אושעיא חולק שיש תשלומין ליום הראשון, ולא בא אלא להוסיף, שאף אם לא נתחייב בראשון ואין שייך להשלים חיובו, מכל מקום חייב הוא בשאר הימים מחמת חיובם העצמי; וכן לומר, שאף לאותו יום שנתחייב יש תשלומין.

אבל מדברי התוספות נראה שהם סוברים, שלשיטת רבי אושעיא אין דין תשלומין כלל ליום שנתחייב בו, ומה שמשלים חיובו בשאר ימי הרגל אינו אלא משום חיובם העצמי.

שהרי כתבו בד"ה כיון [לפי גירסתו של הב"ח ופירושו, וראה מהרש"א], שלדעת הסובר "תשלומין לראשון" יש להסתפק במי שהיה חייב בראשון ולא הביא קרבן, ושוב נפטר בשני, אם יכול להשלים בו את חיובו, אבל לדעת הסובר כולן תשלומין זה לזה פשיטא להתוספות שאינו מביא קרבן בשני.

הרי שלדעתם, אין בכלל דברי רבי אושעיא

גם דברי האומר "תשלומין לראשון". וראה עוד בתוספות ד"ה תשלומין, שבתשלומי חג השבועות אין מסתבר לומר "תשלומין זה לזה", הואיל והימים הם ימי חול. ולפי זה, על כרחנו, שהמשלים לאחר שבועות, אינו אלא בתורת תשלומין לראשון. ואם כן, הוא הדין שבשאר רגלים יש גם תורת "תשלומין לראשון", וכדמוכרח מרש"י.

וראה עוד בטורי אבן ורש"ש, שבשמיני עצרת אין מביא קרבן אלא מתורת תשלומין לראשון, שהרי כבר אינו רגל של סוכות.

ואמנם ראה בריטב"א סוכה מז ב [הביאו המנחת חינוך מצוה פח ז ד"ה ודעת], ששמיני רגל בפני עצמו הוא, ואפילו למאן דאמר תשלומין לראשון, וכל שאינו ראוי בראשון אינו מקריב בשני, מכל מקום בשמיני מקריב אפילו מי שאינו ראוי בראשון.

7. החיגר פטור מן החגיגה, שהרי אמרה תורה: שלש "רגלים תחוג" לי בשנה ולמדנו [לעיל ד א]: רגלים פרט לחיגר.

ולא היה ראוי אפילו שעה אחת ביום הראשון להביא בה חגיגתו – הרי זה אינו מביא קרבן חגיגה לתשלומין, לפי שאין תשלומין למי שלא היה ראוי ביום הראשון, בשעה הראויה לקרבן [ביום].

ורבי יוחנן אמר:

אף אם נטמא בלילה, נמו מביא תשלומי חגיגתו לכשיטהר, כי אף מי שלא נתחייב בראשון מתחייב הוא בשאר ימי הרגל [הכי סלקא דעתין לפרש].

הרי שדעת רבי יוחנן היא שכולן תשלומין זה לזה, ואיך אמרת שלדעתו כולם תשלומין דראשון?!

אמר מתרץ רבי ירמיה: לעולם סובר רבי יוחנן כולן תשלומין דראשון הם. אלא דשאני טומאה בראשון, שיש לה תשלומין אף שלא נתחייב, כיון דיש לה תשלומין בפסח שני. שהרי מי שהיה טמא בפסח ראשון משלימו בפסח שני, אף שלא היה

ורבי אושעיא אמר: תשלומין זה לזה, ולפיכך: אף על גב דלא חזי בראשון, הרי זה חזי [מתחייב] בשני, ולא מתורת תשלומין אלא בתורת חיוב חדש.⁽⁸⁾

הסוגיה הבאה מתבארת על פי דברי השפת אמת והחשק שלמה, ויסוד פירושם מבואר במאירי, ושיטת רש"י צריכה תלמוד.⁽⁹⁾

ותמהינן: ומי אמר רבי יוחנן הכי, שתשלומין לראשון הם, ואם לא נתחייב בראשון, וכגון שהיה חגר או טמא, שוב אינו מביא חגיגה?!⁽¹⁰⁾

והאמר חזקיה:

מי שהיה טהור בתחילת יום הראשון של חג, ונטמא באמצע היום הראשון, הרי זה מביא קרבן חגיגה לתשלומין לכשיטהר, הואיל והיה ראוי שעה אחת ביום הראשון להביא בה קרבן חגיגתו.

אבל אם נטמא בלילה של היום הראשון,

חגיגה. ובפשוטו המאירי הולך לשיטתו וסובר כשיטת הרמב"ם שכל מי ששפטור מן הראייה פטור מן החגיגה, וכיון שפטור הוא מן הראייה, כמבואר בגמרא לעיל [ד ב], כך פטור הוא מן החגיגה.

וכבר נתבאר לעיל ג א בהערות, שיסוד זה אינו מוסכם, ופשטות שיטת התוספות [ב ב ד"ה שומע] היא, שאף הפטור מן הראייה חייב בחגיגה, ואם כן לכאורה אין לנו מקור לפטור את הטמא מלשלוח קרבן חגיגתו.

אלא שמלשון התוספות [סוף ד"ה כיון] יש ללמוד שהטמא פטור מן החגיגה, שהרי הביאו אותה דרשה שלמדו ממנה לעיל על הטמא לפטורו בראייה, אף על החגיגה.

8. כתב במנחת חינוך [תפט ו]: קטן או שוטה ביום הראשון ונתגדל או נשתפה ביום השני, לדעת הסובר תשלומין לראשון, הרי הדבר תלוי בספיקו של הפרי מגדים, האם קטן ושוטה אינם בני מצוות, או שסיבת פטורם הוא מפני שאין את מי לצוות, ואינם אלא כאנוסים בראשון שחייבים בשני.

9. כתב המאירי, שאף שיטת הרמב"ם היא כשיטתו בהבנת הסוגיא, ודלא כרש"י. וכן כתבו בשפת אמת ובחשק שלמה, ובחשק שלמה הוסיף שכן משמע בירושלמי.

10. לפי פירושם של המאירי והשפת אמת בסוגיא, מתבאר, שהטמא אינו משלח קרבן

א. אדם הרואה ראייה אחת של זיבה, אין היא אלא כדין ראיית קרי בעלמא, והרי הוא טובל מיד, ונטהר ב"הערב שמש".

ב. אדם הרואה שתי ראיות, הרי זה סופר שבעה ימים נקיים מזיבה, וביום השביעי טובל ונטהר בהערב שמש.

ג. אדם הרואה שלש ראיות, הרי זה סופר שבעה נקיים, טובל ביום השביעי, ונטהר בהערב שמש, ולכשיאיר היום השמיני מביא קרבן.

ד. ראה שלש ראיות וספר שבעה נקיים, וטבל ביום השביעי והעריב שמשו, וחזר ונעשה זב בלילה, שראה אור ליום השמיני שלש ראיות חלוקות, והיו כל שלשת הראיות בלילה, קודם שהגיעה השעה הראויה להביא קרבן זב, הרי זה סופר שוב, ונטהר מזיבתו השניה.

אך אינו מביא אלא קרבן אחד לשתי זיבותיו, מפני שאנו מחשיבים את שתי זיבותיו כזיבה אחת.

אבל אם נעשה זב החל מהיום השמיני בבוקר, אחר שהוא כבר יצא לשעה הראויה להביא קרבן – שתי זיבות הן.

וגם אם עדיין לא הביא את הקרבן על הזיבה הראשונה, הוא אינו יוצא בו ידי חובת הזיבה השניה, אלא הוא חייב להביא קרבן נפרד לזיבתו השניה.

ראוי בראשון, ולכן אף הטמא בראשון של רגל משלים בשאר ימי הרגל.

מתקיף לה רב פפא:

ט-ב והרי הניחא למאן דאמר: פסח (11) שני – תשלומין דראשון הוא, יפה אתה אומר: טומאה שאני, כיון שיש לה תשלומין בפסח שני.

אלא למאן דאמר: פסח שני – רגל בפני עצמו הוא, ואינו תשלומין לראשון, הרי שלא מצאנו בפסח תשלומין לטומאה, ולפיו, **מאי איכא למימר?!**

אלא, אמר מתרין רב פפא:

קסבר רבי יוחנן: לילה אינו נחשב "מחוסר זמן".

לא אמר רבי יוחנן שהטמא משלים, אלא כשנטמא באמצע הלילה, כיון שיצאה שעה בלילה הראויה לקרבן, וכמו שאמר "נטמא בלילה"! כי כבר משהגיע ליל החג נקרא כבר האדם "מחויב בקרבן" של חגיגה וראייה, אלא שהלילה מעכבו מלהקריב בפועל משום שאין מקריבין קרבנות אלא ביום, ואין זה כמי שלא הגיע עדיין זמן חיוב החגיגה. [רש"י מנחות ק א בסוף העמוד].

ואכתי תמהינן: **ומי אמר רבי יוחנן הכי,** שלילה אינו חשוב "מחוסר זמן"?!?

והאמר רבי יוחנן:

תשלומין לראשון.

רבי נתן סבר: אינו מביא פסח שני, מפני שהשני תשלומין של ראשון הוא, וכל שאינו ראוי בראשון אינו ראוי בשני.

11. בפסחים צג א נחלקו תנאים בגר שנתגייר בין שני פסחים או קטן שנתגדל בין שני פסחים, אם חייבים בפסח שני.

רבי סבר: מביא פסח שני, מפני שאין השני